РЕПУБЛИКА СРБИЈА

ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА

Београд

412-30/2026

дел. бр. 37322 датум: 15. октобар 2026. год.

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

МОНИТОРИНГ УСТАНОВА У КОЈИМА СЕ НАЛАЗЕ ЛИЦА ЛИШЕНА СЛОБОДЕ

МОНИТОРИНГ ПОЛИЦИЈСКИХ УПРАВА И СТАНИЦА

Извештај о посети Полицијској станици Црна Трава

Београд, октобар 2026. године

САДРЖАЈ

1. УВОД 3
1.1. МАНДАТ НПМ 3
1.2. ПОДАЦИ О ПОСЕТИ 4
1.2.1. ОПШТИ ПОДАЦИ 4
1.2.2. ТОК ПОСЕТЕ 4
1.2.3. САРАДЊА СА НПМ 4
2. УТВРЂЕНО СТАЊЕ 5
2.1. ОБАВЕШТАВАЊЕ О ПРАВИМА И ДОКУМЕНТАЦИЈА 5
2.2. ОБАВЕШТАВАЊЕ БЛИСКОГ ЛИЦА 5
2.3. ЛЕКАРСКИ ПРЕГЛЕД 6
2.4. ПРИСТУП БРАНИОЦУ 6
2.5. УСЛОВИ БОРАВКА У ПРОСТОРИЈАМА ЗА ЗАДРЖАВАЊЕ 6
2.5.1. КПЗ ЛЕСКОВАЦ 6
2.5.2. ПС ЦРНА ТРАВА 7
2.6. НАВОДИ О ЗЛОСТАВЉАЊУ 8
2.6.1. ПРВИ ЛЕКАРСКИ ПРЕГЛЕД ПО ПРИЈЕМУ У ЗАВОД 8
3. ПРЕПОРУКЕ 9

1. УВОД

1.1. МАНДАТ НПМ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака[1] прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе, у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право: на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамо разговара са тим лицима и са службеним лицима, која су обавезна да сарађују тим поводом, као и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; на приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређења услова у којима се она задржавају или затварају. По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеним установама. Након тога, НПМ одржава стални дијалог са посећеном установом, као и органом у чијем је саставу та установа, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсманима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

У институцији Заштитника грађана формирана је посебна организациона јединица Одељење националног механизма за превенцију тортуре, која обавља стручне послове НПМ.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ,[2] којим је предвиђено је да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног јавног позива,[3] Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ и то: Комитет правника за људска права, Виктимолошко друштво Србије, Центар за интеграцију младих, Хелсиншки одбор за људска права у Србији, Одбор за људска права Ваљево, Кликактив – Центар за развој социјалних политика и Групу 484.

[1] "Сл. лист СЦГ – Међ. уговори", бр. 16/05 и 2/06 и "Сл. гласник РС – Међ. уговори", бр. 7/11.
[2] Потписан 12. децембра 2011. год.
[3] Објављен на интернет страници Заштитника грађана 02. септембра 2024. год.

1.2. ПОДАЦИ О ПОСЕТИ

1.2.1. ОПШТИ ПОДАЦИ

УСТАНОВЕ	Полицијска станица Црна Трава Казнено-поправни завод у Лесковцу – Одељење притвора
ВРЕМЕ ПОСЕТЕ	12. и 13. мај 2026. године
ОСНОВ ПОСЕТЕ	Послови НПМ, у складу са чланом 2а Закона о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака
ВРСТА ПОСЕТЕ	Тематска посета
ЦИЉ ПОСЕТЕ	Праћење поштовања заштитних мера од злостављања и услова у просторијама за задржавање
НАЈАВА ПОСЕТЕ	Посете су ненајављене
ПОСЕТУ ОБАВИО	Заштитник грађана у сарадњи са удружењем Одбор за људска права Ваљево
САСТАВ ТИМА	Вођа тима: Марко Анојчић, *Заштитник грађана/ Одељење НПМ* Чланови тима: Мирјана Лазовић, *Заштитник грађана/ Одељење НПМ* Младен Миловановић, *Одбор за људска права Ваљево*

1.2.2. ТОК ПОСЕТЕ

Пре посете ПС Црна Трава, НПМ је посетио КПЗ Лесковац како би обавио разговоре са притвореним лицима према којима су поступали службеници ове полицијске станице, али у време посете није било таквих лица. Такође, НПМ је од заводских службеника прибавио информације о поступању према задржаним лицима, обишао просторије намењене смештају задржаних лица и извршио увид у релевантну документацију.

Након тога, НПМ је посетио ПС Црна Трава, где је од полицијских службеника прибавио информације о начину поступања према задржаним лицима и извршио увид у релевантну документацију. У ПС нису затечена доведена ни задржана лица.

1.2.3. САРАДЊА СА НПМ

Сви полицијски и заводски службеници су остварили пуну сарадњу са тимом НПМ и омогућили остваривање мандата НПМ.

Члановима тима НПМ су пружене све тражене информације, омогућен обилазак и фотографисање просторија за задржавање, као и увид у и фотокопирање затражене документације.

2. УТВРЂЕНО СТАЊЕ

Током ових посета, НПМ је контролисао начин остваривања основних права задржаних лица, која су у исто време заштитне мере од злостављања – права на приступ лекару и адвокату и да о свом лишењу слободе обавесте блиску особу, као и начин на који се задржана лица обавештавају о својим правима. Истовремено, НПМ је проверавао и да ли су просторије за задржавање у складу са прописаним условима, односно важећим стандардима.

2.1. ОБАВЕШТАВАЊЕ О ПРАВИМА И ДОКУМЕНТАЦИЈА

Лице према којем се примењује полицијско овлашћење довођење се на лицу места усменим путем обавештава о својим правима, а по довођењу у полицијску станицу му се уручује писано обавештење о правима. У случајевима када се лицу одреди задржавање, уручује му се примерак обавештења о правима задржаног лица.

Лица својим потписом потврђују да су им уручена писмена обавештења о правима. У ситуацијама када лице одбије да потпише или прими обавештење о правима то се констатује на самом обавештењу.

Током 2025. године два лица су задржана у складу са правилима о безбедности саобраћаја на путевима, а у 2026. години, до дана посете, није било задржаних лица.

Предмети и документација о задржавању лица су уредно вођени. Предмети су садржали уредно потписана писмена обавештења о правима, одлуке о задржавању, потврде о привремено одузетим и враћеним предметима и записнике о задржавању.

У записницима су, између осталог, евидентирани и подаци о обиласцима и надзору над задржаним лицима.

Задржаним лицима се омогућава да документацију у вези са задржавањем (одлука, обавештење о правима, потврда о привремено одузетим предметима) задрже код себе током трајања задржавања. **НПМ оцењује овакву праксу позитивно, јер омогућава задржаном лицу да током трајања задржавања има непосредан увид у документа која се односе на његов статус и права.** Такође, по истеку задржавања лица добијају примерак записника.

2.2. ОБАВЕШТАВАЊЕ БЛИСКОГ ЛИЦА

Задржаним лицима се омогућава да о свом лишењу слободе обавесте блиску особу тако што сами обаве телефонски позив са службеног или личног телефона у присуству полицијских службеника.

Када задржана лица желе да остваре ово право, у записнике се уносе подаци о томе да је лице желело да обавести блиску особу и коју, као и да ли је та особа обавештена и када. Такође, у записницима се евидентира и уколико лица не желе да о свом задржавању било кога обавесте.

Прегледани записници о задржавању су садржали све потребне податке у вези са обавештавањем блиског лица. Уочено је и да је евидентирано да је супруга задржаног лица обавештена лично, с обзиром да се налазила са њим у колима, што указује на

настојање полицијских службеника да све релевантне околности поступања према задржаним лицима, посебно о остваривању њихових основних права, уредно евидентирају, а не само да формално попуне прописане обрасце.

2.3. ЛЕКАРСКИ ПРЕГЛЕД

Сваком задржаном лицу се омогућава лекарски преглед, који се обавља у оближњој здравственој станици.

У записницима су уредно евидентирани ови лекарски прегледи, укључујући и информације да су обављени без присуства полицијских службеника. У прегледаној документацији о задржавању није пронађена медицинска документација задржаних лица.

2.4. ПРИСТУП БРАНИОЦУ

Задржаним лицима се омогућава да ангажују браниоца по свом избору или им се у случају обавезне одбране, када немају изабраног браниоца, исти одређује по службеној дужности.

Лица која су задржана у складу са правилима о безбедности саобраћаја на путевима нису желела да ангажују браниоца. У протеклом периоду није било лица задржаних у кривичном поступку.

2.5. УСЛОВИ БОРАВКА У ПРОСТОРИЈАМА ЗА ЗАДРЖАВАЊЕ

2.5.1. КПЗ ЛЕСКОВАЦ

У Одељењу притвора КПЗ Лесковац задржавају се лица којима је одређено задржавање у кривичном поступку. За њихов смештај на располагању су две просторије, површине од око 8 m² свака, укључујући и мокри чвор површине око 1 m².

Просторије су затечене уредне у погледу услова за боравак у њима.

У свакој просторији налази се по један кревет на спрат, са укупно два лежаја, као и сточићи. Од постељине су у просторијама затечени душеци, јастуци и ћебићи, док се остала постељина лицима обезбеђује приликом њиховог смештаја у просторије.

Просторије се загревају путем радијатора. Прозори омогућавају доток свежег ваздуха и природне светлости, док је вештачко осветљење одговарајуће.

Мокри чвор је у потпуности физички одвојен од остатка просторије и налази се у засебном, мањем простору. Опремљен је чучавцем са испирачем и чесмом са пијаћом водом.

просторије за задржавање КПЗ Лесковац

Задржана лица могу да користе заједничка купатила у Одељењу притвора, обедују у складу са режимом поделе оброка притвореницима и могу да користе простор за боравак на свежем ваздуху овог одељења.

Просторије су покривене видео надзором. Међутим, у њима нема обавештења о томе. Обавештавање лица о постојању видео надзора представља елемент транспарентности услова у којима бораве током лишења слободе, као и остваривања њиховог права на приватност. Обавештење истовремено омогућава лицу да буде упознато са начином на који се надзор над њим спроводи.

У просторијама нема ни тастера за позивање и комуникацију са службеницима, али се полицијски службеник који је задужен за надзор над задржаним лицима налази у канцеларији Службе за обезбеђење која је у непосредној близини просторија за задржавање.

2.5.2. ПС ЦРНА ТРАВА

ПС Црна Трава не располаже просторијама за задржавање лица, па се лица којима је одређено задржавање превозе у оближње полицијске станице у којима има слободних капацитета, приоритетно у ПС Власотинце као најближу. Лица задржана у кривичном поступку се смештају и у КПЗ Лесковац. Ово подразумева ангажовање полицијских службеника током спровођења лица, као и додатне трошкове. Имајући у виду удаљеност Црне Траве од места у које се задржана лица спроводе, ово представља посебно оптерећење за рад ове полицијске станице.

Исхрана задржаних лица обезбеђује се преко полицијске станице у којој се лице налази, а у записницима о задржавању је уредно евидентирано обедовање.

2.6. НАВОДИ О ЗЛОСТАВЉАЊУ

Приликом посете НПМ ПС Црна Трава нису затечена доведена ни задржана лица, а у КПЗ Лесковац није било лица лишених слободе према којима су поступали службеници ПС Црна Трава.

У документацији о задржавању које је тим НПМ прегледао у ПС Црна Трава нису констатоване повреде задржаних лица које указују на злостављање.

2.6.1. ПРВИ ЛЕКАРСКИ ПРЕГЛЕД ПО ПРИЈЕМУ У ЗАВОД

У погледу начина обављања првог лекарског прегледа лица лишених слободе по пријему у Завод, стање је у основи непромењено у односу на претходну посету НПМ.[4]

Први лекарски преглед се обавља истог дана или најкасније у року од 24 часа од пријема у Завод, што потврђују и притвореници са којима је тим НПМ обавио разговоре. У случају пријема лица током викенда, када заводски лекар није доступан, преглед се обавља у локалној здравственој установи.

Приликом првог лекарског прегледа лице се скида до доњег веша, а од њега се узимају анамнестички подаци, укључујући податке о акутним и хроничним обољењима, терапији и евентуалним повредама. На овај начин лекару се омогућава да обави непосредан преглед целог тела и утврди евентуалне повреде које лице има приликом пријема.

Добра пракса у погледу документовања повреда, коју је НПМ утврдио приликом претходне посете, и даље је присутна. Увидом у документацију обухваћену овом посетом утврђено је да су у извештајима у којима су констатоване повреде унети наводи лица о начину њиховог настанка, описане утврђене повреде, унете у шему тела и фотографисане, уз навођење мишљења лекара о повезаности навода лица и утврђених повреда.

О повредама утврђеним на пријему у Завод се води евиденција, према којој је од почетка године до дана посете било 8 оваквих случајева.

Такође, у складу са препоруком НПМ упућеном након претходне посете, о свим повредама које указују на злостављање, односно када ново примљено лице наведе да је било злостављано, обавештава се надлежно јавно тужилаштво. **НПМ позитивно оцењује увођење овакве праксе и чињеницу да је поступање Завода усклађено са претходно упућеним препорукама**.

Међутим, више притворених лица са којима је НПМ обавио разговоре навело је да првом лекарском прегледу присуствују и припадници Службе за обезбеђење. Наводи о присуству припадника обезбеђења лекарским прегледима забележени су и приликом претходне посете НПМ. Присуство немедицинског особља лекарском прегледу може нарушити приватност и поверљивост лекарског прегледа, а посебно имајући у виду да се приликом првог прегледа лице скида, износи податке о свом здравственом стању и

[4] Извештај о посети Полицијској управи у Лесковцу бр. 412-11/25 од 4. јуна 2025. год, поглавље 2.6.1. Први лекарски преглед по пријему у завод.

може да укаже да је било изложено лошем поступању од стране службених лица и објасни настанак евентуалних повреда.

Иако ће постојати ситуације у којима је неизбежно присуство службеника обезбеђења лекарском прегледу лица лишеног слободе које се прима у Завод, НПМ указује на то да присуство службеника лекарском прегледу не би требало да буде правило, већ изузетно и оправдано конкретним разлозима безбедности, пре свега на захтев лекара, а службеник би требало да укаже лекару на околности које би могле бити од значаја за доношење одлуке о присуству службеника прегледу, имајући у виду конкретне околности.

3. ПРЕПОРУКЕ

На основу налаза из посете, НПМ упућује следеће препоруке:

редни број	ПРЕПОРУКА
1.	**КПЗ Лесковац ће на видна места унутар просторија за задржавање истаћи обавештења о томе.**
2.	**КПЗ Лесковац ће обезбедити да приликом лекарских прегледа лица лишених слободе припадници Службе за обезбеђење поступају на следећи начин:** • **службеници обезбеђења неће присуствовати лекарским прегледима, осим ако то затражи лекар;** • **службеници обезбеђења ће лекара упозорити на све безбедносне аспекте од значаја за доношење одлуке о њиховом присуству лекарском прегледу;** • **у случајевима када лекар затражи да службеници обезбеђења присуствују лекарском прегледу, прегледу ће присуствовати службеници обезбеђења истог пола ког је и лице које се прегледа и биће присутни тако да не могу да чују разговор између лекара и лица;** • **лекар ће писмено констатовати присуство службеника обезбеђења лекарском прегледу и разлоге за то.**